

Bệnh Niu-cat-sơn và bệnh cúm gia cầm độc lực cao

*TS Hu Suk Lee¹, TS. Nguyễn Tiến Dũng²,
TS. Bùi Ngọc Anh², TS. Đào Duy Tùng²,
Ths. Trần Ngọc Ánh²*

¹Viện nghiên cứu Chăn nuôi Quốc tế (ILRI)

² Viện Thú y (NIVR)

Hội thảo tập huấn

Tăng cường quản lý sức khỏe vật nuôi cho chăn nuôi nông hộ

Sơn La, tháng 12 năm 2020

RESEARCH
PROGRAM ON
Livestock

More meat milk and eggs by and for the poor

Nội dung

1. Thông tin chung
2. Đặc điểm dịch tễ
3. Triệu chứng lâm sàng
4. Bệnh tích
5. Chuẩn đoán
6. Điều trị và phòng ngừa

Thông tin chung

	BỆNH NIU CAT SƠN- THỂ ĐỘC LỰC CAO	BỆNH CÚM GIA CẦM- THỂ ĐỘC LỰC CAO
TẦM QUAN TRỌNG	Rất dễ lây, thường gây chết gia cầm. Tác động to lớn tới nền kinh tế toàn cầu. Được giám sát toàn cầu bởi FAO và OIE	
TÁC NHÂN GÂY BỆNH	-Avian paramyxovirus- 1, họ Paramyxoviridae - Đa dạng về di truyền: nhiều genotype - Có 1 type huyết thanh.	- Avian influenza virus, Type A, họ Orthomyxoviridae. - Đa dạng về di truyền: Nhiều clade và sub-clade - Nhiều sub- typ huyết thanh học, phân loại dựa vào kháng nguyên H và N
SỨC ĐỀ KHÁNG CỦA VI RÚT	Virus Newcastle bị bất hoạt • 80oC/1 phút, 75oC/5 phút, 70oC /30 phút, tiêu diệt hoàn toàn virus có trong thịt. • Hóa chất: fomalin, phenol và axit. • Tia cực tím, điều kiện pH bất lợi pH 1-3 hoặc 10-14. Tồn tại lâu trong môi trường, đặc biệt là nhiệt độ thấp: hàng tháng ở 4-20oC, hàng năm ở nhiệt độ âm	Virus cúm A có thể bị bất hoạt: • Nhiệt độ 56-60oC/60 phút (nhiệt độ cao hơn - thời gian ngắn hơn) • Hóa chất: fomalin, phenol và axit. • Tia cực tím, điều kiện pH bất lợi pH 1-3 hoặc 10-14. Tồn tại lâu trong môi trường, đặc biệt là nhiệt độ thấp: virus H5N1 trong phân 6 ngày / 37oC, 35 ngày/4oC

Đặc điểm dịch tễ

	BỆNH NIU CAT SƠN- THỂ ĐỘC LỰC CAO	BỆNH CÚM GIA CẦM- THỂ ĐỘC LỰC CAO
PHÂN BỐ	Bệnh địa phương tại - Châu Á (bao gồm Việt Nam), Trung Đông, Châu Phi, Trung và Nam Mỹ.	Từ đầu thế kỷ 21, dịch cúm bùng phát mạnh tại nhiều nước Tại Việt Nam, bắt đầu bùng phát từ năm 2003 và trải qua nhiều đợt dịch lớn
VẬT CHỦ	Bệnh đã được chứng minh gây bệnh trên nhiều loài chim Vật chủ chính: Gà là loài cảm nhiễm nhất Một số loài khác cũng cảm nhiễm với bệnh: Vịt, ngan, ngỗng, gà tây, chim cút, gà lôi Vật chủ khác: động vật có vú, trong đó có người.	
	Vật chủ mang trùng: chim bồ câu, vịt, vẹt, chim ngói (họ palamidae).	Vật chủ mang trùng: vịt, chim hoang

Đường truyền lây

Chim hoang

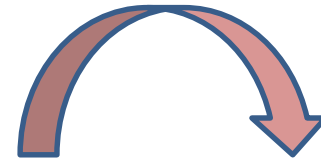
Con người

H5N1

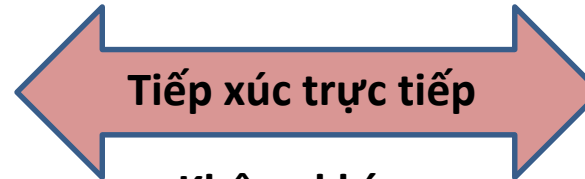
Newcastle
le

GIA CẦM NUÔI

Gia cầm cạn

Bề mặt nhiễm vi rút

Không khí

Thủy cầm

Bề mặt nhiễm vi
rút:

chuồng nuôi,
phương tiện vận
chuyển, dụng cụ
chăn nuôi, quần
áo, giày dép.

Tiếp xúc trực
tiếp:

Nuôi chung,
Thức ăn,
nước uống

Dấu hiệu lâm sàng

	BỆNH NIU CAT SƠN- THỂ ĐỘC LỰC CAO	BỆNH CÚM GIA CẦM- THỂ ĐỘC LỰC CAO
TỶ LỆ ỐM/CHẾT	Tỷ lệ ốm/ chết khác nhau phụ thuộc: • chủng virus, • yếu tố môi trường • và tình trạng miễn dịch sau tiêm phòng ở vật chủ. Tỷ lệ ốm/ chết có thể lên tới 100% đối với gà nuôi	
TRIỆU CHỨNG Ở NGƯỜI	Viêm kết mạc nhẹ Không lây truyền từ người sang người	Ốm nặng, có thể chết

Biểu hiện lâm sàng

Chết nhanh, đột ngột trong vòng 1-3 ngày, các con còn lại chết trong 7 – 10 ngày.

Mào tích sưng, xuất huyết

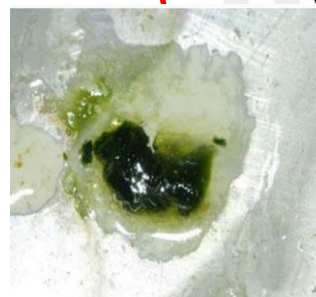
Chảy dịch nhờn

Khó thở

Ngẹo đầu cổ

Ỉa chảy

Xuất huyết (cúm gia cầm)

Liệt chân

Bệnh tích

	BỆNH NIU CAT SƠN- THỂ ĐỘC LỰC CAO	BỆNH CÚM GIA CẦM- THỂ ĐỘC LỰC CAO
ĐẦU	Phù đầu cổ, mào tích tím, có thể xuất huyết da	
ĐƯỜNG HÔ HẤP	Triệu chứng hô hấp khó phân biệt với các bệnh khác Phổi và khí quản bị sung huyết, xuất huyết	
TIM	Mỡ vành tim xuất huyết lấm tấm	
HỆ TIÊU HÓA	Ruột xuất huyết lấm tấm, hoặc từng mảng, có thể hoại tử. Hạch lympho sung huyết, xuất huyết. Xuất huyết van hồi manh tràng là triệu chứng phổ biến	
	Xuất huyết dạ dày tuyến	Xuất huyết dạ dày tuyến (hiếm gặp)
TUYẾN TỤY	Đôi khi xuất huyết ở tuyến tụy	Xuất huyết ở tuyến tụy (phổ biến)
BUỒNG TRỨNG	Xuất huyết ở buồng trứng và trứng mềm, không đều nhau	

Chẩn đoán

Con vật mắc **bệnh có khả năng truyền lây sang người**. Trước khi mổ khám, lấy và gửi bất cứ mẫu bệnh phẩm nào, cần phải **thông báo cho chính quyền**. Cần phải có các **biện pháp bảo hộ** khi lấy mẫu và **gửi cho các phòng thí nghiệm có đủ thẩm quyền** để ngăn ngừa dịch bệnh lây lan.

RESEARCH
PROGRAM ON
Livestock

	BỆNH NIU CAT SƠN- THỂ ĐỘC LỰC CAO	BỆNH CÚM GIA CẦM- THỂ ĐỘC LỰC CAO
CHẨN ĐOÁN SƠ BỘ	Triệu chứng lâm sàng và chẩn đoán Chỉ có thể chẩn đoán phân biệt bệnh Niu cát sơn và cúm gia cầm độc lực cao bằng xét nghiệm trong phòng thí nghiệm	
CHẨN ĐOÁN PHÂN BIỆT	Gia cầm: cúm gia cầm, đậu gà, viêm thanh khí quản truyền nhiễm, bệnh do Salmonella, tụ huyết trùng...	Niu cát sơn, viêm thanh khí quản truyền nhiễm, bệnh CRD, đậu gà, ...
XÉT NGHIỆM PTN	RT- PCR, realtime RT-PCR, phân lập virus và định danh bằng HI & NI Mẫu để xét nghiệm: mẫu dịch ngoáy hầu họng/ ổ nhớt của gia cầm sống/chết, mẫu phân, huyết thanh Bệnh phẩm: Gửi nguyên con ốm hoặc mới chết (3 con)	

Điều trị và phòng ngừa

	BỆNH NIU CAT SƠN- THỂ ĐỘC LỰC CAO	BỆNH CÚM GIA CẦM- THỂ ĐỘC LỰC CAO
ĐIỀU TRỊ	Không có phương pháp điều trị cho gia cầm mắc Niu cat sơn và cúm gia cầm độc lực cao	
THÔNG BÁO	Cần thông báo ngay cho chính quyền địa phương khi nghi ngờ gia cầm mắc bệnh	
CÁCH LY VÀ PHÒNG NGỪA	Cách ly: Đv nghi mắc bệnh, gia cầm mới mang về ít nhất 30 ngày Không nuôi nhốt chung các loài gia cầm Khử trùng chuồng nuôi, xe cộ và phương tiện khi chở gia cầm Xử lý xác động vật và chất thải động vật đúng cách	
VẮC XIN	Gà con dưới 60 ngày tuổi: dùng <i>lasota hoặc chủng f</i>, chủng nhẹ nhưng thời gian kéo dài. Lần đầu nhỏ, các lần sau cho uống, lặp lại 3 lần→ dùng lặp lại Gà thịt trên 60 ngày tuổi: vắc xin hệ I- đường tiêm – không dùng cho gà dưới 60 ngày tuổi.	Không có bảo hộ chéo giữa các chủng H5. Chỉ có 1 loại vắc xin chết: tiêm vào 14 ngày, 28 ngày tiêm lặp lại. Tiêm vào dưới da Chủng đang tiêm tại Việt Nam: H5N1
PHẢN ỨNG MIỄN DỊCH	Kháng thể được sinh ra rất nhanh: Kháng thể có thể phát hiện 4-6 ngày sau nhiễm virus Gà mẹ có kháng thể gà con có thể được bảo vệ tới 3 -4 tuần tuổi.	

Bệnh tích

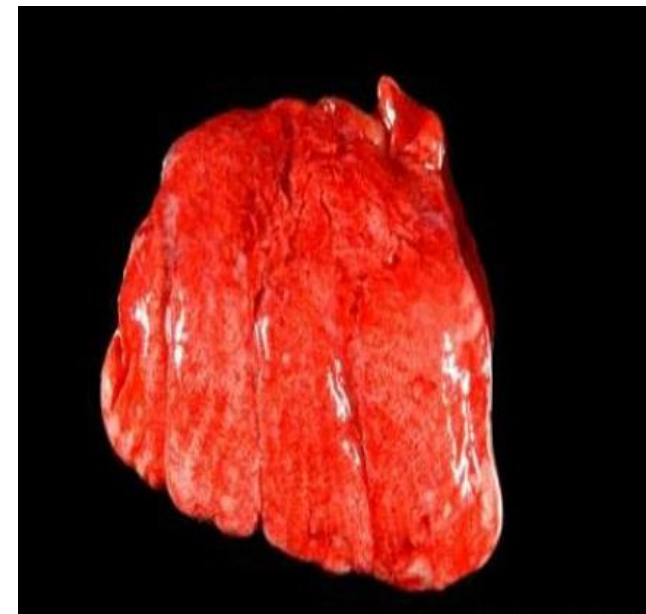
Nhiều chất nhầy trong đường
hô hấp

Tổn thương xuất huyết ở
niêm mạc khí quản

Phổi xung huyết

Bệnh tích

Teo tuyến ức

Hoại tử lympho khu trú cấp tính ở tá tràng

Bệnh tích

Xuất huyết ở kết tràng

Xuất huyết ở hạch ruột

Xuất huyết khắp ống ruột

Bệnh tích

Gan xùg và xuất huyết trắng

Xuất huyết ở gan

CGIAR Research Program on Livestock

The program thanks all donors and organizations which globally support its work through their contributions to the [CGIAR system](#)

The **CGIAR Research Program on Livestock** aims to increase the productivity and profitability of livestock agri-food systems in sustainable ways, making meat, milk and eggs more available and affordable across the developing world.

livestock.cgiar.org

This presentation is licensed for use under the
Creative Commons Attribution 4.0 International
Licence.